

Comarques Gironines

Patrimoni Nuclis despoblats a les comarques de Girona

Pobles perduts, abandonats o oblidats

MEMÒRIA • A les comarques gironines hi ha com a mínim una vintena de pobles o veïnats abandonats **NOVETAT** • L'editorial Sidillà publica un tercer volum dedicat als nuclis sense població **CAUSES** • Els canvis de l'activitat econòmica van ser, en la majoria dels casos, la causa de l'abandó

Esteve Carrera
GIRONA

Tenen en comú que en la majoria dels casos són nuclis on ja no hi viu ningú. Amb la publicació d'*Els pobles perduts del Pirineu català i aranès*, l'editorial Sidillà (vegeu la peça) ja té una llista d'una vintena de pobles de les comarques gironines rescatats de l'oblit i que acaben formant una història demogràfica, econòmica i humana de la demarcació a través de nuclis avui despoblats. La llista no pretén ser exhaustiva, però poble a poble hi descobrim els múltiples motius que fan que un nucli pugui desaparèixer, a vegades en sentit literal: Querós va quedar submergit sota el pantà de Susqueda. Briolf hauria pogut acabar igual, perquè durant la dictadura del general Franco hi va haver el projecte de fer-hi un embassament. El projecte estava ben avançat, però els enginyers van arribar a la conclusió que era impossible continuar perquè el subsòl de guix no retindria

l'aigua. "En la memòria de Briolf encara hi ha qui diu que tot plegat va ser gràcies a santa Àgata, una imatge de la qual es conserva i es venera a l'església parroquial de Sant Miquel de Campmajor", recull l'autor d'aquest apartat.

Mines i serradores

Més sovint, però, els pobles abandonats han estat víctimes dels canvis econòmics i socials que desplacen les poblacions. Molinàs va ser creat al segle XVIII en plena extensió del cultiu de la vinya, "amb tines de vi a cada casa", abans de ser tocat de mort per la fil·loxera i definitivament despoblat a mitjans dels setanta. La ramaderia i la feina de pagès i del bosc han estat els últims sectors d'activitat que han resistit per mantenir actius aquests nuclis, però els pobles deshabitats també ens recorden que tenien indústria: a cada comarca el recorregut ens fa descobrir mines avui embardissades, de coure, plata o ferro, en llocs on avui se'ns fa

difícil imaginar, com ara Bassegoda; antigues serradores i centrals hidroelèctriques o fàbriques de pipes, a Requesens o Querós, entre altres. Amb tanta activitat no hi faltaven hostals: a Sant Cebrià de Lladó, "a l'hostal de can Cabruja diuen que tenien un vi més fort per als clients i un altre, més suau, per als de la casa; i si algú els ho demanava, anaven al galliner, arreblegaven un parell d'ous i servien una truita. El diumenge hi jugaven a la brisca". Tampoc hi faltaven els representants de l'Església, i en alguns casos sembla que n'hi havia més del compte: Santa Maria de Vidabona i Sant Julià de Salter reagrupaven sis masos i tenien dos rectors.

Bandolers i contraban

Les cases abandonades es presten a convertir-se en escenaris de fets històrics i llegendes: bandolers trabucaires, contrabandistes i maquis han deixat petjades en molts d'aquests indrets. Un altre punt en comú dels pobles recollits en

GRÀFIC: EL PUNT AVUI

aquests llibres és que amb tota probabilitat no tornaran a tenir vida o tenen un futur incert, com en el cas de Sant Marçal de Quarantella, que a principi d'aquest 2018 es posava a la venda per un preu de dos milions d'euros. Però sempre hi ha excepcions, i la més emblemàtica és a Lliurona: el poble va ser abandonat als seixanta i repoblat als vuitanta pels que en aquell moment s'anomenaven neorurals o hippies. Avui, amb l'antiga església convertida en local social i biblioteca, Lliurona té una escola amb setze alumnes i dues mestres. ■

Una trilogia de l'editorial Sidillà

Els llibres 'Els pobles perduts' (2012, quatre edicions, 5.000 exemplars), 'Els pobles oblidats' (2014, esgotat, properament reeditat) i 'Els pobles perduts del Pirineu català i aranès' (2018), han estat coordinats per Xavier Cortadellas i Judit Pujadó i publicats per edicions Sidillà (nom d'un poble abandonat del Baix Empordà). En total, aquesta trilogia ha recuperat la memòria d'uns 90 pobles d'arreu dels Països Catalans: en cada volum s'incorporen indistintament nuclis del Principat, la Catalunya del Nord,

la Franja de Ponent i fins i tot de Mallorca, i els textos també reflecteixen les peculiaritats de la llengua en aquests territoris. Cada llibre reuneix una trentena d'autors amb el repte de recollir testimoniatges de veïns que encara recorden aquests nuclis quan eren plens de vida. "És una història de Catalunya a través de la gent, gent que ha resistit fins a l'últim moment", diu Pujadó. El quart volum no es preveu immediat, però quedaran pobles per rescatar de l'oblit: "Al Pirineu n'hi ha molts", assegura Cortadellas.